

Beretning afgivet af § 71-tilsynet den 6. september 2022

Beretning

om

tilsynets virksomhed i folketingsåret 2021-22

Indholdsfortegnelse:

1. **§ 71-tilsynets virksomhed generelt**
 - 1.1 Det retlige grundlag
 - 1.2 Opgaver
 - 1.3 Udtalelser
2. **Indledning**
3. **Konkrete sager**
4. **Spørgsmål til ministre**
 - 4.1 Tvang i psykiatrien
 - 4.2 Forhold i psykiatrien
 - 4.3 Bistandsværger og værger efter værgemålsloven
 - 4.4 Kost på døgninstitutioner for børn og unge
5. **Tilsynsbesøg i folketingsåret 2021-22**
 - 5.1 Jacob Michaelsens Minde (uansøgt)
 - 5.2 Døgninstitutionen Nexus (ansøgt)
 - 5.3 Psykiatrien, Aalborg Universitetshospital, Intensivt Sengeafsnit 6 (uansøgt)
 - 5.4 Den sikrede døgninstitution Grenen (ansøgt)
 - 5.5 Den sikrede døgninstitution Kompasset (ansøgt)
 - 5.6 Aarhus Universitetshospital Psykiatrien, Sengeafsnit 1 for Skolebørn og Sengeafsnit 2 for Unge (ansøgt)
 - 5.7 Den sikrede døgninstitution Sønderbro (ansøgt)
6. **Møder**
 - 6.1 Virtuelt møde med Folketingets Ombudsmand
 - 6.2 Virtuelt møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark, LPD
7. **Samråd**
8. **Oplysning om tilsynets arbejde**

1. § 71-tilsynets virksomhed generelt

1.1 Det retlige grundlag

§ 71-tilsynet er udtrykkeligt nævnt i grundloven.

Grundlovens § 71, stk. 6 og 7, har følgende ordlyd:

»Stk. 6. Uden for strafferetsplejen skal lovligheden af en frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge, på begæring af den, der er berøvet sin frihed, eller den, der handler på hans vegne, forelægges de alminde-

lige domstole eller anden dømmende myndighed til prøvelse. Nærmere regler herom fastsættes ved lov.

Stk. 7. Behandlingen af de i stk. 6 nævnte personer undergives et af Folketinget valgt tilsyn, hvortil de pågældende skal have adgang til at rette henvendelse.«

Bestemmelserne er baggrunden for, at man taler om Tilsynet i henhold til grundlovens § 71 eller i daglig tale § 71-tilsynet.

§ 71-tilsynet består af 9 medlemmer.

1.2 Opgaver

§ 71-tilsynets opgaver adskiller sig fra de opgaver, som Folketingets stående udvalg varetager. På tilsynets møder behandles en række generelle og konkrete sager, hvorimod tilsynet ikke behandler lov- og beslutningsforslag.

Tilsynet modtager henvendelser fra og om enkeltpersoner, som administrativt er berøvet deres frihed. Henvendelserne kan både sendes til det enkelte medlem eller til tilsynet som helhed.

En del af henvendelserne vedrører spørgsmål, som ligger uden for tilsynets kompetence. Andre sager henvises til de administrative klage- eller tilsynsmyndigheder på det pågældende retsområde. Tilbage er et antal sager vedrørende selve behandlingen under frihedsberøvelsen. Tilsynet behandler disse sager, som bl.a. giver anledning til at stille spørgsmål til de ansvarshavende myndigheder og til tilsynsbesøg på bl.a. psykiatriske afdelinger og anbringelsessteder for tvangsansatte børn og unge. § 71-tilsynets besøg på psykiatriske afdelinger og andre steder med administrativt frihedsberøvede personer kan være anmeldte eller uanmeldte, det vil sige, at tilsynsbesøgene er et væsentligt element i tilsynets virksomhed. Som led i de almindelige bestræbelser på at følge med i, hvad der sker i regioner og kommuner på tilsynets område, kan tilsynet også besøge væresteder, skoler m.v.

Ud over ordinære møder holder § 71-tilsynet også møder med Folketingets Ombudsmand, foreninger, ministerier m.v., ligesom § 71-tilsynet deltager i konferencer, studieture

m.v. med henblik på at få belyst emner inden for tilsynets område.

Både de generelle og de konkrete sager er sammen med tilsynsbesøg, møder, konferencer m.v. med til at oplyse tilsynet om, hvad der set fra den administrativt frihedsberøvede persons, dennes pårørendes eller personalets synsvinkel er af problemstillinger på tilsynets område. Det giver ofte anledning til, at tilsynet retter henvendelse til og stiller spørgsmål til bl.a. ministre, regioner og kommuner.

§ 71-tilsynet bestræber sig i hele sin virksomhed på at føre tilsyn med behandlingen af de personer, som administrativt er berøvet deres frihed, på en sådan måde at behandlingen af de administrativt frihedsberøvede personer til stadighed forbedres på såvel det konkrete som det generelle plan.

1.3 Udtalelser

§ 71-tilsynet kommer med sin vurdering af forhold, der vedrører behandlingen af administrativt frihedsberøvede personer, f.eks. kan tilsynet udtale kritik og komme med anbefalinger og henstillinger. Typisk sker det enten i forbindelse med behandlingen af en konkret sag eller på baggrund af et tilsynsbesøg på f.eks. en psykiatrisk afdeling eller et anbringelsessted for børn og unge, hvor der er administrativt frihedsberøvede personer.

§ 71-tilsynet kan ikke træffe afgørelse i konkrete sager, træffe afgørelse i klagesager eller tage stilling til, om en beslutning om administrativ frihedsberøvelse er rigtig eller forkert.

2. Indledning

§ 71-tilsynet har i løbet af folketingsåret 2021-22 holdt 11 møder.

Tilsynet har i folketingsåret 2021-22 haft fokus på forholdene for børn og unge, der er tvangsansbragt på bl.a. sikrede og delvis lukkede døgninstitutioner. Derudover har tilsynet haft fokus på forholdene på psykiatriske afdelinger for voksne, unge og børn. I modsætning til sidste folketingsamling har coronasituationen i denne folketingsamling betydet, at tilsynet igen har kunnet tage på tilsynsbesøg. Tilsynet har i denne samling gennemført 7 tilsynsbesøg, som alle fremgår af afsnit 5. Enkelte af tilsynsbesøgene havde baggrund i henvendelser fra borgere.

3. Konkrete sager

§ 71-tilsynet udfører bl.a. sin kompetence ved at tage imod og behandle henvendelser om forholdene for administrativt frihedsberøvede personer fra enten den pågældende person selv, deres pårørende eller andre personer, der er i kontakt med den administrativt frihedsberøvede person, og tilsynet har i løbet af folketingsåret 2021-22 behandlet en række af disse henvendelser. Tilsynet har i det forgangne folketingsår både behandlet sager om forholdene for tvangsindlagte psykiatriske patienter og tvangsansbragte børn og unge. Tilsynet har behandlet disse sager fortroligt.

4. Spørgsmål til ministre

4.1 Tvang i psykiatrien

Anvendelse af tvang i psykiatrien er et tilbagevendende tema, som § 71-tilsynet løbende har fokus på. § 71-tilsynet har derfor også i folketingsåret 2021-22 stillet en række spørgsmål til sundhedsministeren om emnet.

Tilsynet har bl.a. spurgt ind til, hvilke tiltag der kan begrunde påstanden om fremgangen med hensyn til at nedbringe tvang i psykiatrien, som oplyst af ministeren i ministerredegørelse af 6. juli 2021 vedrørende Statsrevisorernes Rigsrevisions beretning nr. 11/2020 om indsatsen for at nedbringe brug af tvang i psykiatrien.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»I ministerredegørelsen til Statsrevisorernes beretning nr. 11/2020 vedr. styring af indsatsen for at nedbringe brug af tvang i psykiatrien anføres det, at der generelt er sket fremskridt i psykiatrien i løbet af partnerskabsperioden 2014-2020. Dette, bl.a. med henvisning til, at patienter med psykiske lidelser har fået flere rettigheder i perioden, hvilket er uddybet i SUU alm. del – svar på spm. 1592, samt det forhold, at der er sket et paradigmeskifte henimod at ligestille psykiatrien med somatikken med aftale om Finanslov 2020, hvormed psykiatrien får tilført 600 mio. kr. årligt fra 2020 og fremefter.

Herudover beror tilkendegivelsen af, at der er sket fremskridt i psykiatrien siden starten af partnerskabsperioden, på regionernes seneste statusrapporteringer for den samlede partnerskabsperiode, hvori der bl.a. reflekteres over indsatserne i perioden og resultaterne heraf.

Det fremgår således af regionernes statusredegørelser, at der i partnerskabsperioden har været et vedvarende ledelsesfokus på alle niveauer i organisationen på målet om at nedbringe brugen af tvang, herunder bæltter, og at dette har været en afgørende forudsætning for arbejdet med at forebygge og nedbringe tvangsansværelsen. Regionerne har løbende udbygget systematisk anvendelse af data som led i opfølgningen på regionernes strategi og indsatser for forebygge og nedbringe tvang.

Regionerne har også fokuseret på systematisk kompetenceudvikling- og vedligeholdelse af medarbejdere blandt andet ift. konfliktforebyggelse og god kommunikation, hvilket er et væsentligt element i ændringen af kulturen i psykiatrien, herunder ift. personalets tilgang til patienterne samt et øget fokus på at forebygge og deeskalere konflikter. For uddybning heraf henvises til SUU alm. del – svar på spm. 1594.«

Sundhedsministeren svarede endvidere:

»I forlængelse heraf har der i partnerskabsperioden også været fokus på patienters indflydelse på egen behandling, samt en udbredt bevidsthed om værdien af sociale aktiviteter og behandlinger som alternativ til den psykiatriske (medicinske) kernebehandling.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 2.

Tilsynet har desuden spurgt ind til, om alle regioner har safewardsindsatser, og om det er intentionen at implementere sådanne i alle regioner.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Alle fem regioner har implementeret og anvendt safe-wards-indsatser i arbejdet med at forebygge og reducere tvang. Det fremgår af de monitoreringsrapporter, som regionerne to gange årligt sender til Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen i forbindelse med den halvårslige monitoreringsrapport om tvang i psykiatrien.«

Derudover redegjorde ministeren for regionernes erfaringer med safe-wards-indsatser.

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 3.

Tilsynet har endvidere spurgt ind til, hvilken opfølgning Rigsrevisionens beretning nr. 11 om indsatsen for at nedbringe brug af tvang i psykiatrien giver anledning til, herunder hvilke konkrete initiativer der forventes taget for at øge fokus på læring og videndeling.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Som følge af beretningens kritik af, at opfølgning på udviklingen i anvendelsen af tvang ikke har været tilstrækkelig systematisk og tæt i forhold til konkrete initiativer i regionernes partnerskabsaftaler med Sundhedsministeriet, er der et åbenlyst behov for at se på, hvordan denne kritik kan imødekommes. Særligt i lyset af, at det ikke lykkedes at indfri de politiske målsætninger for perioden 2014-2020.«

Sundhedsministeren svarede endvidere:

»Som jeg har gjort opmærksom på tidligere, så vil vi frem mod nye politiske målsætninger fastholde det politiske og faglige fokus på forebyggelse af tvang i den regionale psykiatri med fortsatte halvårslige monitoreringsrapporter fra Sundhedsstyrelsen og møder i Task Force for Psykiatriområdet, hvor rapporterne og udviklingen i tvangsansværelsen følges og drøftes. Desuden skal regionerne i deres årlige afrapporteringer på partnerskabsaftalerne redegøre for de væsentligste succeser og udfordringer i perioden og foretage en vurdering i forhold til de lokalt opsatte milepæle. Dermed sikres en tættere opfølgning end hidtil ud fra det eksisterende set-up.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 4.

Tilsynet har endvidere spurgt ind til den gennemsnitlige varighed af en bæltefiksering i psykiatrien de seneste 5 år.

Sundhedsministeren oversendte i den forbindelse en tabel, der viser den gennemsnitlige og mediane varighed af bæltefikseringer i perioden 2017-2021.

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 6.

Tilsynet har derudover spurgt ind til, om ministeren kender til erfaringer fra udlandet, hvor praksis om bæltefikseringer er i overensstemmelse med EMRK, og om ministeren agter at trække på udenlandske erfaringer i lyset af sagen mod Danmark ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol med navnet Aggerholm v. Danmark og forliget i klagesagen med navnet Dam v. Danmark.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Jeg er blevet oplyst af mit ministerium, at der ikke er konkret kendskab til, hvorvidt udenlandsk praksis om bæltefikseringer er i overensstemmelse med EMRK.

Jeg kan henvise til, at det er min og mit ministeriums vurdering, at psykiatrilovens regler er i overensstemmelse med EMRK. Vi har dog i to konkrete sager, Aggerholm v. Danmark og Dam v. Danmark, set eksempler på bæltefikseringer, som ikke har været i overensstemmelse med

EMRK. Blandt andet derfor har vi ændret psykiatriloven, som trådte i kraft 1. januar 2022.

I sagen Aggerholm v. Danmark blev vi opmærksomme på, at der var behov for at justere reglerne i forhold til intervallet mellem de lægelige vurderinger af bæltefikseringer. Derfor er psykiatrilovens § 21, stk. 4 blevet ændret således at det nu fremgår, at den første lægelige vurdering af patienten skal foretages senest 4 timer efter, at beslutningen om anvendelse af tvang er truffet, og at efterfølgende vurderinger som udgangspunkt skal foretages med højst 10 timers mellemrum.

I sagen Dam v. Danmark indgik vi som bekendt forlig med patienten i sagen, da vi ud fra en helt konkret vurdering bl.a. kunne se, at der var enkelte lighedspunkter med sagen Aggerholm v. Danmark, og da ikke alle af psykiatrilovens regler var blevet overholdt. Vi har derfor indført notatpligt for den faste vagt som fører tilsyn med bæltefikserede patienter, således at den faste vagt skal udarbejde et kort notat om patientens tilstand som minimum hvert 15. minut. Dette skal være med til at sikre, at bæltefikseringer ikke udstrækkes længere tid end nødvendigt.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 7

4.2 Forhold i psykiatrien

Ud over tvang i psykiatrien har tilsynets fokus også været på forholdene i øvrigt, herunder økonomien i psykiatrien og patienters klageforhold.

Tilsynet har bl.a. spurgt sundhedsministeren, hvor mange af de 600 mio. kr. årligt, som blev afsat til psykiatrien på finansloven 2020, der er blevet brugt til at løfte psykiatriområdet.

Sundhedsministeren henviste til SUU alm. del – svar på spm. 959 (folketingsåret 2020-21), hvoraf det bl.a. fremgår:

»Jeg har til brug for besvarelsen af spørgsmålet anmodet Danske Regioner om bidrag. Danske Regioner har oplyst følgende:

»Alle fem regioner har prioriteret midlerne fra finanslov 2020 til psykiatrien i forlængelse af udmøntningsaftalen fra maj 2020. Ud af de afsatte 600 mio. kr. er 150 mio. kr. afsat til anlægsprojekter der gennemføres i perioden 2020-2023 og de resterende 450 mio. kr. afsat som driftsmidler.

Udmøntningsaftalen blev indgået den 15. maj 2020 og flere af de regionale prioriteringer har derfor kun fået halvårsvirkning i 2020, og derfor er alle ekstra driftsmidler på 450 mio. kr. ikke nået at blive anvendt i 2020. På trods af det sene udmøntningstidspunkt har regionerne nået at bruge en væsentlig del af driftsmidlerne i 2020. Ser man på regnskabet for 2020 er det 370 mio. kr. højere i forhold til regnskab 2019.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 1.

Tilsynet har desuden – under henvisning til sundhedsministerens monitorering af de særlige pladser på psykiatrisk afdeling for andet kvartal 2021 – anmodet sundhedsministeren om at redegøre for og kommentere på den lave belægningsprocent i Region Sjælland på de særlige pladser i psykiatrien på kun 32,5 % i andet kvartal af 2021, særlig i lyset af ressourceforbruget, som de særlige pladser kræver.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Indledningsvist skal vi gøre opmærksom på, at der har været en korrigerende i belægningsprocenten i Region Sjælland for 2. kvartal 2021. Dette fremgår tillige af de bilag, som Sundhedsministeriet har vedlagt. Den rette belægningsprocent for 2. kvartal 2021 er således 39% og ikke 32,5, som Sundhedsministeriet skriver i sin henvendelse af 5. januar 2022.

Generelt vil Psykiatrien Region Sjælland henvise til rapport fra VIVE »Evaluering af de særlige pladser i psykiatrien« som grundlæggende forklaring på udfordringerne med at få pladserne belagt. Psykiatrien Region Sjælland er enig i rapportens konklusioner, herunder blandt andet at de nuværende rammevilkår udgør en udfordring for at få pladserne belagt.«

Sundhedsministeren redegjorde desuden for en række lokale årsager, der muligvis havde haft indvirkning på belægningsprocenten, herunder få anmodninger, midlertidig nedlukning af 7 særlige pladser og et påbud fra Styrelsen for Patientsikkerhed.

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 5.

Tilsynet har endvidere anmodet sundhedsministeren om at kommentere på ventetiderne ved Det Psykiatriske Patientklagenævn.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i nævnet for sager afgjort i 2022 er pr. ultimo april 37 dage. Nævnet har i løbet af 2022 afviklet ældre sager med henblik på at nedbringe sagsalderen på verserende sager. Den gennemsnitlige alder for verserende sager er reduceret fra 45 dage til 31 dage fra uge 6 i 2022 til ultimo april 2022. Afvikling af ældre sager medfører automatisk en højere realiseret sagsbehandlingstid.

Det Psykiatriske Patientklagenævn overholder 7-dagesfristen, der følger af psykiatrilovens § 36, stk. 3, ved klager over tvangsbehandling, der sædvanligvis er tillagt opsættende virkning efter psykiatrilovens § 32, stk. 3. Omkring en tredjedel af de klager, som nævnet modtager, er klager over tvangsbehandling, der er tillagt opsættende virkning. Nævnet kan efter bekendtgørelse om forretningsorden for Det Psykiatriske Patientklagenævn, § 8, stk. 5, prioritere klager, der er tillagt opsættende virkning, forud for andre tidligere indkomne klager.

Øvrige klager har en ikke-absolut frist på 14 dage med undtagelse af klager over oppegående tvangsfiksering på Sikringsafdelingen under Region Sjælland. Det Psykiatriske Patientklagenævn kan i række sager ikke overholde den ikke-absolutte 14-dagesfrist.

Den manglende overholdelse af den ikke-absolutte 14-dagesfrist skal ses i lyset af nævnets stærkt reducerede adgang til lægefaglige medlemmer, der gennem en længere periode har været en tiltagende udfordring for nævnet. Det er Sundhedsministeriet, der har ansvaret for at udpege lægefaglige medlemmer til nævnet efter indstilling fra Lægeforeningen. Der pågår i disse måneder et arbejde mellem Sundhedsministeriet, Erhvervsministeriet, Lægeforeningen og SIND med henblik på at komme problemstillingen til livs.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 9.

Tilsynet har derudover bedt sundhedsministeren redegøre for og kommentere, om der i forbindelse med Det Psykiatriske Patientklagenævns udflytning til Viborg skete praksisændringer i nævnets arbejds gange, samt hvilken indvirkning sådanne ændringer har haft på patienter og patientvejlederes møde med nævnet.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Nævnenes Hus overtog Det Psykiatriske Patientklagenævn fra Statsforvaltningen ved ressortoverførsel fra Social- og Indenrigsministeriet til Erhvervsministeriet i medfør af kongelig resolution af 28. november 2016.

Der skete ikke praksisændringer i nævnets arbejds gange, da nævnet blev overført fra Social- og Indenrigsministeriets ressort til Erhvervsministeriet. Der skete således ikke ændringer i patienter og patientrådgiveres møde med nævnet ved overførslen i november 2016. Idet Nævnenes Hus var placeret i Viborg, overgik nævnet dog organisatorisk fra fem af Statsforvaltningens lokaliteter placeret i København, Aarhus, Odense, Aalborg og Aabenraa til en hovedafdeling i Nævnenes Hus i Viborg og en mindre satellitenhed i København. I årene forinden overførslen til Erhvervsministeriets ressort havde nævnet ligeledes kontorer i Ringkøbing og Nykøbing Falster. 1. juli 2019 nedlagde Nævnenes Hus satellitenheden i København for at sikre den juridiske faglighed og ensartet praksis, hvorefter nævnet siden kun har været placeret i Viborg.«

Sundhedsministeren svarede desuden:

»1. november 2019 ændrede Nævnenes Hus – efter løbende dialog med Sundhedsministeriet – arbejdsformen i nævnet. Således overgik fysiske møder på den afdeling, hvor patienten var eller havde været indlagt, til videomøder fra Viborg. Ændringen i arbejdsformen i nævnet havde bl.a. havde afsæt i Sundhedsministeriets vurdering i brev af 20. september 2017 om, at lovgivningen på området ikke var til hinder for videomøder. Patienter kan, såfremt de ønsker det, fortsat frit bede om et fysisk møde.

Ændringen har ikke medført ændringer for patienter og patientrådgiveres mulighed for fremmøde på afdelingen, hvor patienten er eller har været indlagt, idet det er en mulighed ved både video og fysiske møder.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 10.

4.3 Bistandsværger og værger efter værgemålsloven

§ 71-tilsynet har ligesom i folketingsåret 2020-21 haft fokus på bistandsværger og har i den forbindelse også ønsket at sammenligne bistandsværgers beføjelser inden for varetagelse af klienters økonomi med værger efter værgemålsloven.

§ 71-tilsynet har i forlængelse af møde med landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark stillet to spørgsmål til justitsministeren for at få afklaret reglerne for bistandsværgers varetagelse af deres klienters økonomi, herunder om bistandsværgerne overholder reglerne herom. Det bemærkes, at også spørgsmål 9 og 10 er stillet i forlængelse af mødet med landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark, men at spørgsmålene er medtaget i ovenstående afsnit.

På tilsynets spørgsmål til justitsministeren om reglerne for, i hvilket omfang bistandsværger må administrere deres klienters økonomi, og hvilke krav der gælder til dokumentation for økonomiske dispositioner foretaget af en bistandsværge, svarede justitsministeren bl.a.:

»Bistandsværgens opgaver og beføjelser er nærmere beskrevet i bistandsværgebekendtgørelsens kapitel 3. Ifølge bistandsværgebekendtgørelsens § 8, stk. 2, skal bistandsværgeren rådgive og vejlede den sigtede, tiltalte eller dømte om klageadgang samt om muligheden for at søge en idømt foranstaltning ændret eller ophævet. Bistandsværgeren skal desuden hjælpe den dømte med at udforme eventuelle klageskrivelser og anmodninger om ændring eller ophævelse af foranstaltningen samt yde bistand ved behandling af disse sager.

Bistandsværgens opgaver består således først og fremmest i at skulle vejlede og rådgive den sigtede, tiltalte eller dømte, samt at varetage den centrale forpligtelse til at drage omsorg for, at opholdet og andre foranstaltninger ikke udstrækkes længere end nødvendigt.

Hverken straffelovens § 71 eller bistandsværgebekendtgørelsen giver derimod bistandsværger kompetence til at administrere den sigtedes, tiltaltes eller dømtes økonomi.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 8.

På tilsynets spørgsmål til justitsministeren om, hvorvidt ministeren i forlængelse af svar på ovennævnte spørgsmål 8 ville redegøre for, om ministeren er bekendt med, at bistandsværger administrerer deres klienters økonomi i strid med reglerne herom, svarede justitsministeren bl.a.:

»Rigspolitiet skal henvise til Justitsministeriets besvarelse af 25. februar 2022 af spørgsmål nr. 8 (Alm. del) fra Folketingets Tilsyn i henhold til grundlovens § 71, hvoraf det fremgår, at hverken straffelovens § 71 eller bistandsværgebekendtgørelsen giver bistandsværger kompetence til at administrere den sigtedes, tiltaltes eller dømtes økonomi.

Rigspolitiet er ikke umiddelbart bekendt med sager, hvor bistandsværger administrerer deres klienters økonomi i strid med reglerne herom.

Da hverken straffelovens § 71 eller bistandsværgebekendtgørelsen som nævnt giver bistandsværger kompetence til at administrere den sigtedes, tiltaltes eller dømtes økonomi, har Rigspolitiet ikke fundet anledning til at høre politikredsene herom.«

Justitsministeriet kan i forlængelse heraf oplyse, at ministeriet umiddelbart heller ikke er bekendt med sådanne sager.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 11.

Ydermere bad tilsynet justitsministeren redegøre for reglerne om, i hvilket omfang værger efter værgemålsloven må administrere økonomien for den, der er under værgemål, hvilke krav der gælder til dokumentation for økonomiske dispositioner foretaget af en værge, og om ministeren er bekendt med, at værger administrerer økonomien i uoverensstemmelse med reglerne herom?

Justitsministeren svarede:

»Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Familieretshuset, hvortil jeg kan henholde mig:

»En økonomisk værge handler inden for værgemålets omfang på vegne af den, der er under økonomisk værgemål. Værgen skal varetage interesserne for den værgede, herunder sørge for at en evt. formue bevares og giver et rimeligt udbytte og at indtægterne anvendes til gavn for den pågældende.

Såfremt værgemålet omfatter en formue på 75.000 kr. eller derover, skal hele formuen bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling. Forbrug af formue omfattet af et værgemål kræver Familieretshusets godkendelse uanset formuens størrelse.

Modtager værgeren indtægter på vegne af den værgede, skal værgeren føre et indtægtsregnskab over sin administration af disse indtægter. Indtægtsregnskabet skal indeholde oplysninger om indtægter og udgifter og oplysninger om indestændet på indtægtskontoen.

Indtægtsregnskabet skal indsendes til den godkendte forvaltningsafdeling, der bestyrer formuen. Bestyres der ikke midler i en godkendt forvaltningsafdeling, skal indtægtsregnskabet indsendes til Familieretshuset.

Forvaltningsafdelingen eller Familieretshuset reviderer de indtægtsregnskaber, som værgeren indsender.

Formue, der bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling, skal værgeren ikke føre regnskab over. Kontrollen med disse midler sker ved, at forvaltningsafdelingen ikke kan udbetale fra formuen uden Familieretshusets godkendelse, jf. ovenfor. Et evt. tilladt formueforbrug medtages endvidere i indtægtsregnskabet.

Forvalter værgeren formue, der ikke skal bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling, skal værgeren føre et regnskab over denne del af formuen.

Formueregnskabet skal kun indsendes, såfremt den formue værgeren forvalter, er på 75.000 kr. eller derover. I praksis kan det f.eks. være tilfældet, hvis værgeren forvalter en formue i form af en udlejningsejendom. Formueregnskabet skal i givet fald indsendes til revision i den godkendte forvaltningsafdeling, der bestyrer den øvrige formue. Bestyres der ikke formue i en godkendt forvaltningsafdeling, indsendes formueregnskabet til revision i Familieretshuset.

Revision af formue på under 75.000 kr., der forvaltes af værgeren, sker i praksis i forbindelse med revision af værgens indtægtsregnskab, idet Familieretshuset der kan konstatere, hvorvidt der er sket forbrug af formuen, som ikke forinden er godkendt.

Såfremt værgeren i overensstemmelse med reglerne undlader at indsende ovenstående regnskaber til revision, eller der konstateres uregelmæssigheder ved anvendelsen af værgedes indtægt eller formue, kan Familieretshuset meddele værgeren et pålæg (herunder om evt. tilbagebetaling af midler) eller fratage værgeren beskikkelsen som værge, hvis denne har misbrugt sin stilling eller i øvrigt vist sig uegnet til hvervet.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 12.

4.4 Kost på døgninstitutioner for børn og unge

Tilsynet har i forbindelse med tilsynsbesøg på døgninstitutioner for anbragte børn og unge bl.a. haft fokus på kost. Tilsynet stillede i den forbindelse spørgsmål til social-

og ældreministeren og bad denne redegøre for, hvordan man på døgninstitutioner sikrer, at de anbragte børn/unge får et sundt og godt forhold til mad og motion og ikke udvikler spiseforstyrrelser, herunder i lyset af at nogle af de anbragte får medicin, der øger risikoen for vægtøgning.

Social- og ældreministeren svarede bl.a.:

»Vi overtager som samfund ansvaret, når børn og unge anbringes uden for hjemmet. Derfor er det vigtigt, at vi har et helhedsblik på børnene og de unges behov, trivsel og udvikling. De lovgivningsmæssige rammer herfor findes bl.a. i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, der fastslår, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg for et barn eller en ung overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller ung anbringes uden for hjemmet.

Nogle af de elementer, som ansvaret for varetagelsen af den daglige omsorg over for børn og unge indebærer, er bl.a. at sikre, at barnets eller den unges følelsesmæssige, sundhedsmæssige og hygiejnemæssige behov tilgodeses. Heri ligger naturligvis et fokus på barnet eller den unges kost og motion.

Ansvaret indebærer bl.a., at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af denne omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder at sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes.

Derudover kan det nævnes, at socialtilsynet også i deres godkendelse og driftsorienterede tilsyn med sociale tilbud har fokus på, om det enkelte tilbud understøtter borgernes fysiske og mentale sundhed og trivsel, herunder at tilbuddets viden og indsats i forhold til borgernes sundhed og trivsel modsvarer målgruppens behov. Det kan for eksempel være i forhold til kost, motion, rygning samt uhensigtsmæssig brug af rusmidler.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 13.

5. Tilsynsbesøg i folketingsåret 2021-22

§ 71-tilsynet tager i løbet af et folketingsår på både uanmeldte og anmeldte tilsynsbesøg på forskellige psykiatriske afdelinger og institutioner, hvor personer er anbragt ved tvang.

Efterfølgende skriver tilsynet en faktuel rapport og stiller en række opfølgende spørgsmål til den pågældende institution eller afdeling (eventuelt til driftsherren). Når disse er besvaret, skriver § 71-tilsynet en endelig rapport, hvor tilsynet giver sin vurdering af konkrete forhold på afdelingen.

De endelige tilsynsrapporter er offentligt tilgængelige på folketingets hjemmeside.

5.1 Jacob Michaelsens Minde (uanmeldt)

Den 1. oktober 2021 aflagde § 71-tilsynet et uanmeldt tilsynsbesøg på Jacob Michaelsens Minde, som er en døgninstitution for børn og unge. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet bemærker, at stedet fremstod hjemligt, rent og pænt i dets indretning, men at stedet gennemgik en omfattende renovering, hvilket gav nogle udfordringer for driften.

Tilsynet fandt det positivt, at børn- og unge på institutionen var blevet inddraget i renoveringsprocessen, således at processen blev så skånsom som muligt for stedets beboere.

Tilsynet fandt det uheldigt, at personalet indledningsvist udviste modvilje mod tilsynets besøg.

Tilsynet bemærker endvidere, at Jacob Michaelsens Minde ikke havde en husorden, hvilket tilsynet dog ikke opfatter som problematisk, hvis opholdets rammer i øvrigt er kommunikeret klart til stedets beboere, og vedtaget ved tilstrækkelig involvering af beboerne selv. Det var tilsynets opfattelse, at dette var tilfældet på Jacob Michaelsens Minde.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 44.

5.2 Døgninstitutionen Nexus (anmeldt)

Den 1. oktober 2021 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på døgninstitutionen Nexus. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet finder det positivt, at stedet havde gode faciliteter for børnene/de unge til at udfolde sig, kreativt såvel som fysisk, og at Nexus gør en stor indsats for at få de unge i beskæftigelse.

Tilsynet finder det desuden uheldigt, at der på tidspunktet for tilsynets besøg fremstod uklart, hvor institutionen endte og skoven begyndte, og at det derfor også var svært for de unge på Nexus at danne sig et overblik over, hvornår de havde forladt institutionen.

Tilsynet finder det endvidere beklageligt, at Nexus i sin begrundelse for, hvorfor man ikke havde igangsat et arbejde med at indhegne grunden henviste til, at en sådan proces er besværlig.

Tilsynet finder det ydermere særdeles beklageligt, at den delvist lukkede plads fremstod særdeles nedslidt.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 71.

5.3 Psykiatrien, Aalborg Universitetshospital, Intensivt Sengeafsnit 6 (uanmeldt)

Den 25. februar 2022 aflagde § 71-tilsynet et uanmeldt tilsynsbesøg hos Psykiatrien, Aalborg Universitetshospital, Intensivt Sengeafsnit 6. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet finder det positivt, at stedet havde faciliteter for patienterne til at udfolde sig, kreativt såvel som fysisk. Tilsynet finder det beklageligt, at der ikke er struktureret aktiviteter for patienterne – f.eks. gennem et ugeskema, men noterer sig svaret til tilsynet om, at afdelingen, efter tidspunktet for tilsynets besøg, har ansat aktivitetsmedarbejdere, der skal skærpe fokus herpå. Tilsynet finder det desuden beklageligt, at faciliteterne fremstod nedslidte i det omfang, som det var tilfældet på tidspunktet for tilsynets besøg, men noterer sig, at afdelingen står over for at skulle flytte i nye rammer, der er både mere indbydende og moderne.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 70.

5.4 Den sikrede døgninstitution Grenen (anmeldt)

Den 1. april 2022 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på den sikrede døgninstitution Grenen. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet finder det beklageligt, at forholdene på afdeling Syd fremstod slidte og kolde, men finder det omvendt særdeles positivt, at afdeling Nord er renoveret således, at det har de anbragte børn og unges trivsel for øje. Tilsynet noterer sig desuden, at afdeling Syd står over for en lignende renovering.

Tilsynet finder det endvidere særdeles positivt, at der er mange muligheder for fysisk og kreativ udfoldelse for de unge, og at de unge inddrages i planlægning af aktiviteter mv.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 98.

5.5 Den sikrede døgninstitution Kompasset (anmeldt)

Den 25. februar 2022 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på den sikrede døgninstitution Kompasset. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet finder det særdeles positivt, at de fysiske rammer på Kompasset er indrettet til de unges behov, at de fremstod rene og pæne og med mange muligheder for aktiv og kreativ udfoldelse.

Tilsynet finder det desuden særdeles positivt, at Kompasset har fokus på inddragelse af de unge i daglige aktiviteter, samt at institutionen har fokus på unges tværgående problemstillinger i tilrettelæggelsen af den enkelte unges ophold på Kompasset.

Tilsynet finder det uheldigt, hvis nogle unge opfatter institutionens forsøg på at hjælpe de unge med at kontrollere madindtag som en nægtelse af flere portioner, men noterer sig, at institutionen har fokus på at komme denne oplevelse til livs.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 97.

5.6 Aarhus Universitetshospital Psykiatrien, Sengeafsnit 1 for Skolebørn og Sengeafsnit 2 for Unge (anmeldt)

Den 1. april 2022 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg hos Aarhus Universitetshospital, Psykiatrien, Sengeafsnit 1 for skolebørn og Sengeafsnit 2 for unge. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet finder det uheldigt, at udsmykningen og de fysiske forhold på afsnit S1 forekommer sterile og kun i ringe grad er indrettet på en måde, der bærer præg af, at det er et sted, hvor børn opholder sig.

Tilsynet finder det positivt, at og at personalet beskriver børnene/de unges kost som god og varieret og dialogen med køkkenet herom som god, og at de fysiske rammer fremstod rene og pæne.

Tilsynet noterer sig desuden, at flere børn var taget på weekendorlov eller var på vej hertil på tidspunktet for tilsynets besøg. Tilsynet bemærker dog i den forbindelse, at hospitalet oplyser, at 8 ud af 11 børn befandt sig på afsnit S1 og at alle ni indlagte befandt sig S2 på tidspunktet for tilsynets besøg, men at tilsynet kun så en enkelt indlagt, og

at afsnittene ikke bar præg af, at der var børn/unge til stede på afsnittene, og at disse børn/unge stod over for, at skulle tilbringe deres weekend på afsnittene. Sidstnævnte finder tilsynet uheldigt.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 99.

5.7 Den sikrede døgninstitution Sønderbro (anmeldt)

Den 22. april 2022 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på den sikrede døgninstitution Sønderbro. I den endelige rapport udtalte tilsynet bl.a.:

»Tilsynet finder det særdeles problematisk, at der hersker forvirring omkring den såkaldte værelsestid på institutionen. Det er helt afgørende for de unge, at de ved, hvilke regler der gælder, herunder hvornår de kan sige fra, hvis de ikke ønsker at opholde sig på værelset i den angivne tid, hvor der er vagtskifte.

Tilsynet finder det endvidere beklageligt, at forholdene på Sønderbro fremstår kolde og kliniske, men finder det dog positivt, at der er igangsat en renovering af institutionen.

Endelig finder tilsynet det positivt, at der er mange muligheder for fysisk og kreativ udfoldelse på institutionen, og at de unge inddrages i planlægningen af aktiviteter m.v. Det er endvidere positivt, at der tages udgangspunkt i den enkelte unge i forhold til tilrettelæggelsen af den daglige undervisning på stedet.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 100.

6. Møder

6.1 Virtuel møde med Folketingets Ombudsmand

§ 71-tilsynet holdt et virtuelt møde med Folketingets Ombudsmand den 11. januar 2022. På mødet fik tilsynet og Ombudsmanden lejlighed til at diskutere samarbejdet mellem ombudsmandsinstitutionen og § 71-tilsynet, herunder om forskellene og overlap mellem de to tilsyns kompetence og virke. Ombudsmanden og Ombudsmandens ansatte orienterede bl.a. om, hvordan Ombudsmandens tilsynsbesøg og fokusområder i 2021 var forløbet, og om fokusområderne for 2022. Tilsynet og Ombudsmanden drøftede endvidere emner af fælles interesse.

6.2 Virtuel møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark, LPD

Den 5. april 2022 holdt § 71-tilsynet et virtuelt møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark. På mødet blev konkrete problemstillinger og sager drøftet, herunder patientklagenævnets virke og bistandsværgers adgang til at administrere deres klienters økonomi. Derudover gav mødet anledning til en række spørgsmål til både sundhedsministeren og justitsministeren.

7. Samråd

§ 71-tilsynet har ikke afholdt samråd i folketingsåret 2021-22.

8. Oplysning om tilsynets arbejde

Tilsynet har en folder, som orienterer om tilsynets kompetence og arbejde. Målet er, at folderen skal medvirke til at oplyse om fokus på forholdene for administrativt frihedsberøvede personer og dermed være med til at skabe opmærksomhed om, at administrativt frihedsberøvede personer, hvor end de befinder sig, skal tilbydes rimelige forhold.

Folderen udleveres efter anmodning og i forbindelse med tilsynsbesøg.

Folderen og orientering om tilsynets arbejde kan også findes på § 71-tilsynets hjemmeside under www.ft.dk.

Julie Skovsby (S), formand, Camilla Fabricius (S), Trine Torp (SF), Christina Thorholm (RV), Pernille Skipper (EL), Jane Heitmann (V), Marlene Ambo-Rasmussen (V), Stén Knuth (V) og Liselott Blixt (UFG), næstformand